

Відгук
офіційного опонента
на дисертацію Тан Фань
«Теоретико-практичні та виконавські виміри
дитячого хорового мистецтва України і Китаю
(на прикладі діяльності Сергія Прокопова та Яна Хунняня)»
представлену на здобуття ступеня доктора філософії
за спеціальністю 025 «Музичне мистецтво»,
галузь знань 02 «Культура і мистецтво»

Хорове мистецтво є багатогранною та цінною часткою музичної культури, слугуючи як засобом вираження колективного музичного мислення, так і формою художнього висловлювання. Особливе значення має дитяче хорове мистецтво, яке виконує важливу роль у формуванні культурної ідентичності дітей. Дитячий хор є лабораторією музичного виховання, де закладаються основи художнього смаку, слухової культури, вокальної техніки, ансамблевого відчуття тощо. На сучасному етапі дитяче хорове мистецтво привертає увагу дослідників з різносторонніх питань, серед яких варто виокремити особливості музично-хорового виховання дітей, розвиток вокально-слухових навичок, охорону голосу, організацію, методи та принципи роботи з дитячим хором, добір навчального та концертного репертуару тощо. Саме ці питання розглядаються у даній кваліфікаційній науковій праці, що охоплює актуальну проблематику – визначення особливостей теоретико-практичних вимірів та виконавських практик сучасного дитячого хорового мистецтва України та Китаю, виявлення їх спільних рис і відмінностей (с. 30 дис.).

Вивчення опонентом дисертації авторки надає право стверджувати про глибоку зацікавленість здобувачки до даної теми роботи, що сприяло створенню масштабного та всебічного дослідження. Наукова новизна отриманих результатів, означена у кваліфікаційній праці на с. 33-34, є беззаперечною. В полі наукового доробку опинились два дитячі хорові колективи – «Весняні голоси» Харківського обласного палацу дитячої та юнацької творчості під керівництвом диригента та педагога С. Прокопова і хор Пекінської філармонії» під орудою Яна

Хунняня; мистецька та педагогічна діяльність обох майстрів, а також репертуар дитячих хорів.

У дослідженні застосовано широкий спектр методів: аналітико-систематизуючий, історичний, історико-контекстуальний, жанрово-стильовий, музично-виконавський, порівняльний, системний, що забезпечило належну обґрунтованість наукових положень та висновків роботи. Обраний методологічний інструментарій дозволив дисертантці ефективно розв'язати всі поставлені дослідницькі завдання.

Кваліфікаційна наукова праця має традиційну структуру та складається з анотацій, вступу, 3-х розділів, висновків, списку використаних джерел (215 найменувань, з них 31 іноземними мовами) та додатку. Повний обсяг роботи становить 215 сторінок, з них основний текст викладений на 193 сторінках.

Перший розділ «Сучасне дитяче хорове мистецтво: теоретичні виміри дослідження» присвячений:

1) опрацюванню наукових праць з дитячої хорової творчості України та Китаю кінця XX – початку XXI ст. (підрозділ 1.1). Авторкою встановлено, що дані дослідження розподіляються на три напрямки: історія й теорія дитячого хорового виконавства, специфіка роботи з дитячим хором, композиторська практика у сфері дитячого хорового виконавства;

2) історичному огляду дитячого хорового мистецтва України і Китаю (підрозділ 1.2). У роботі здобувачка фокусує увагу на розгляді історичної генези функціонування хорової освіти, діяльності дитячих хорів та хорових шкіл України від глибокої давнини до кінця 90-х рр. XX ст., а також розкриває вагоме значення науково-методичної спадщини видатних українських митців М. Дилецького, Г. Головні, М. Леонтовича, К. Стеценка, В. Верховинця, Б. Яворського з питання музично-хорового навчання. Окрім того, дисертантка обґрунтовує поширення дитячого хорового мистецтва в Китаї з початку XX ст. та побутування жанру шкільної пісні (її представники Шень Сінгун, Лі Шутун, Цзен Чжиминь), котрий сприяв подальшому розвитку дитячого хорового виконавства Китаю;

3) висвітленню базових теоретичних концепцій сучасного дитячого хорового мистецтва (підрозділ 1.3), корі «включають різні аспекти педагогічної та музичної теорії, спрямовані на розвиток і навчання дітей у контексті вокального виконання і музичної діяльності» (с. 75 дис.), а саме: вокальна підготовка і техніка, музична грамотність і теорія, соціальна і культурна адаптація, емоційна виразність та інтерпретація, естетичне сприйняття. Авторка цілком влучно обґрунтувала основні аспекти дитячого хорового мистецтва; виявила особливості системи дитячого хорового виховання, стабільні і мобільні компоненти дитячого хорового мистецтва, опираючись на твердження музикознавиці О. Батовської, а також розкрила ключові теоретичні концепції дитячого хорового мистецтва;

4) узагальненню здобувачкою теоретичних та практичних напрацювань знаних хорових майстрів і викладачів за наступними положеннями: значення вокальної роботи у хорі, специфіка вокальної роботи при хоровому співі; співацький навик і фізіологічна сутність його формування, роль свідомості і слуху у вокальній роботі з хором, вокальний слух у дітей і шляхи його розвитку; систематизуванню вокальної методики розвитку дитячого голосу в хоровому колективі (підрозділ 1.4). Все це свідчить про багатоаспектність даної проблематики та її значущість у вивченні дитячого хорового мистецтва.

Варто відмітити, що презентовані здобувачкою схеми у тексті наукового доробку підрозділів 1.3-1.4 конкретизують цікаво викладений і значущий матеріал дослідження.

Імпонує ідея дисертантки щодо другого розділу кваліфікаційної праці «Теоретико-практичні виміри творчої діяльності майстрів сучасного дитячого хорового мистецтва України та Китаю – С. Прокопова та Яна Хунняня», а саме висвітлити життєтворчість та методичні принципи роботи знаних хорових диригентів України – С. Прокопова (підрозділ 2.1) і Китаю – Яна Хунняня (підрозділ 2.2), суть котрої цілком розкрита. Так, у підрозділі 2.1 здобувачкою досліджується життєвий і творчий шлях видатного диригента, педагога, одного із провідних діячів української національної хорової школи сьогодення С. Прокопова, його багаторічне керівництво дитячим хором «Весняні голоси» та

неоціненний внесок митця у навчання колективу. Дисертанткою виявлено, що під орудою визначного діяча дитячий хор «досяг високого рівня виконавської майстерності і став важливим культурним феноменом, який сприяв духовному розвитку молоді» (с. 93 дис.), а також здобув перемоги на багатьох престижних конкурсах і фестивалях всеукраїнського та міжнародного рівнів. Окрім того, авторкою Тан Фань доказово доведено значущість наукових доробків митця С. Прокопова щодо методики роботи з дитячим хором.

У підрозділі 2.2 дослідниця розглядає багатогранну діяльність видатного китайського хорового диригента, фундатора традицій дитячого хорового виконавства Яна Хунняня та його педагогічні принципи діяльності. Авторкою встановлено, що дитячий хор під керівництвом маестро гастролював країнами Європи, Америки, Азії, Австралії, став призером багатьох міжнародних конкурсів та виконав величезну кількість хорових композицій з колективом. Водночас, здобувачка слушно наголошує на вагомості ґрунтовних науково-методичних робіт, розробок, нотних видань видатного диригента та педагога, спрямовані на музично-хорове навчання дітей.

Вагомим є те, що дисертантка здійснила порівняльний аналіз методичних компонентів музично-педагогічних систем С. Прокопова та Яна Хунняня, зібрані авторкою у таблиці, де висвітлено музично-освітню мету митців, їхні філософські засади, основний зміст музичної освіти, організацію роботи, методи та прийоми, репертуар, а також встановила спільні та відмінні риси обох диригентів у підходах до музично-хорового виховання.

Третій розділ «Дитяча хорова музика у виконавській практиці України та Китаю» присвячений висвітленню жанрової типології дитячої хорової музики (підрозділ 3.1) і жанрово-стильової та виконавської специфіки репертуару дитячого хорового колективу (підрозділ 3.2): «Весняні голоси» Харківського обласного палацу дитячої та юнацької творчості (пункт 3.2.1) та хору Пекінської філармонії (пункт 3.2.2). Так, у підрозділі 3.1 здобувачка висвітлює типологію жанру, в тому числі дитячої хорової музики, спираючись на праці дослідників С. Шипа, Л. Пархоменко, Т. Смирнової, О. Батовської, Н. Дніпровської, О. Александрової, О. Торби, Є Бондар, А. Немерко, Лю Фань, Ван Цзяцин.

Авторка розглядає жанрову палітру сучасної дитячої хорової музики України та Китаю, що є вкрай важливим у хоровій практиці сьогодення. Опрацювання дитячих збірок митців дали змогу дисертантці встановити, що базисом дитячих хорових творів у сучасній композиторській практиці України є українські народні пісні/обробки пісень, авторські твори та композиції за тематично-образною сферою, а в Китаї – стародавні фольклорні джерела, котрі поєднуються з європейськими традиціями, оспівування теми Батьківщини, китайської природи, виховання дітей тощо. Переконливим і доказовим є твердження дисертантки, що жанрово-стильові особливості сучасної композиторської практики України і Китаю у сфері дитячої хорової музики характеризуються «тенденціями до оновлення та експериментування як музичної мови, так і виконавських засобів» (с. 143 дис.).

У Підрозділі 3.2 дослідниця розглядає жанрово-стильову специфіку репертуару дитячого хору «Весняні голоси» Харківського обласного палацу дитячої та юнацької творчості (пункт 3.2.1.) та дитячого хору Пекінської філармонії (пункт 3.2.2). Так, на с. 147 дис. здобувачкою систематизовано репертуар дитячого хору «Весняні голоси» за жанровим пріоритетом, викладений у таблиці, котрий доказового засвідчив, що «широкий спектр репертуарного напрямку є, по-перше, важливим джерелом формування виконавського стилю, по-друге, репрезентантом високого рівню виконавської культури колективу» (с. 150 дис.). Доречними у роботі є виконані аналізи творів визначних композиторів М. Леонтовича, М. Кармінського, Г. Цицалюка, Т. Кравцова, Ж. Бізе, котрі входять до репертуару дитячого хорового колективу «Весняні голоси». Репертуар провідного дитячого хору Пекінської філармонії презентовано у таблиці на с. 178-180 дис. Дослідницею встановлено, що репертуар колективу вирізняється «високим ідейно-художнім рівнем; характеризується широким тематичним діапазоном; жанровою та стильовою різноманітністю» (с. 182 дис.). Здобувачка Тан Фань також здійснила аналізи хорових творів відомих митців з репертуару Пекінського філармонічного хору, а саме О. Лассо, Моу Хунгена, Се Енкбаяр.

Висновки за розділами та загальні висновки дослідження відповідають поставленим завданням, вони є аргументовані та ґрунтовно опрацьовані. Окрім того, у висновках викладено найбільш важливі результати, одержані в дисертації, які містять розв'язання наукової проблеми. Аналіз кваліфікаційної роботи дозволяє стверджувати про високий рівень обґрунтованості та наукової достовірності отриманих результатів.

В опублікованих 8 наукових працях з достатньою повнотою відображено зміст та основні результати дослідження, із них: 3 статті у фахових виданнях України, 1 стаття у зарубіжному міжнародному виданні (у співавторстві), 4 тез доповідей у матеріалах науково-практичних конференцій. У рецензованій праці порушень академічної доброчесності не виявлено.

В процесі ознайомлення із текстом дисертації виникли наступні зауваження і запитання.

Зауваження:

1. У певних розділах кваліфікаційної наукової роботи спостерігається схильність до детального відтворення фрагментів наукових джерел. На думку опонента, варто було б розглянути можливість більш стислого представлення цитованого матеріалу з акцентом на подальшому власному аналізі.

2. Під час ознайомлення із ґрунтовними і цікавими аналітичними текстами хорових творів композиторів М. Леонтовича, М. Кармінського, Г. Цицалюка, Т. Кравцова, Ж. Бізе у пункті 3.2.1 та О. Лассо, Моу Хунгена, Се Енкбаяр у пункті 3.2.2 виникло зауваження. Доцільним було б авторці доповнити основний текст дисертації або додатки нотними прикладами аналізованих творів, що сприяло б доповненню, унаочненню та кращому сприйняттю змістовного матеріалу.

3. У списку використаних джерел кваліфікаційної наукової праці зарубіжна література, зокрема китайська, не завжди викладена в одному стилі, у силу специфіки китайських першоджерел.

Запитання:

1. Чим обумовлено вибір хронологічних меж дослідження?

2. Які специфічні методологічні стратегії застосовують С. Прокопов та Ян Хуннянь у процесі формування вокально-хорових навичок у дитячих хорах, та як вони впливають на художньо-виконавські результати?

3. Досліджуючи хор Пекінської філармонії у підрозділі 3.2 Ви характеризуєте колектив як «найуспішніший» та «найвідоміший». З огляду на дане твердження в опонента виникло запитання, чи порівнювали Ви даний хор з іншими дитячими колективами Китаю. Якщо так, то з якими?

Слід наголосити, що висловлені зауваження та запитання жодним чином не применшують загальної позитивної оцінки поданої до захисту дисертації. Навпаки, вони засвідчують про інтерес до проведеного дослідження та необхідність подальшої наукової розробки актуальної теми кваліфікаційної наукової праці.

Підсумовуючи вищевикладене варто зазначити, що дисертація Тан Фань на тему **«Теоретико-практичні та виконавські виміри дитячого хорового мистецтва України і Китаю»** є самостійною науковою працею здобувачки, котра має достатньо високий теоретичний і практичний рівень, послідовний та логічний виклад матеріалу. Дослідження є цілісним та завершеним науковим доробком згідно з поставленою метою та визначеними завданнями. За актуальністю, ступенем новизни, обґрунтованістю, науковою та практичною цінністю здобутих результатів, дисертація Тан Фань відповідає усім чинним вимогам МОН України до робіт цього рангу, а її авторка заслуговує на присудження ступеня доктора філософії спеціальності 025 «Музичне мистецтво», галузь знань 02 «Культура і мистецтво».

Кандидат мистецтвознавства, доцент,
завідувач кафедри академічного та
естрадного вокалу Факультету музичного
мистецтва і хореографії Київського столичного
університету імені Бориса Грінченка

О.Л. Заверуха